C/2025/3989

20.8.2025 г.

ПРЕПОРЪКА НА СЪВЕТА

от 8 юли 2025 година

относно икономическата, социалната, трудовата, структурната и бюджетната политика на Литва

(C/2025/3989)

СЪВЕТЪТ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ,

като взе предвид Договора за функционирането на Европейския съюз, и по-специално член 121, параграф 2 и член 148, параграф 4 от него,

като взе предвид Регламент (ЕС) 2024/1263 на Европейския парламент и на Съвета от 29 април 2024 г. за ефективна координация на икономическите политики и за многостранно бюджетно наблюдение и за отмяна на Регламент (ЕО) № 1466/97 на Съвета ([1]), и по-специално член 3, параграф 3 от него,

като взе предвид препоръката на Европейската комисия,

като взе предвид резолюциите на Европейския парламент,

като взе предвид заключенията на Европейския съвет,

като взе предвид становището на Комитета по заетостта,

като взе предвид становището на Икономическия и финансов комитет,

като взе предвид становището на Комитета за социална закрила,

като взе предвид становището на Комитета за икономическа политика,

като има предвид, че:

Общи съображения

(1) Регламент (ЕС) 2024/1263, който влезе в сила на 30 април 2024 г., определя целите на рамката за икономическо управление, която е насочена към насърчаване на стабилни и устойчиви публични финанси, устойчив и приобщаващ растеж и устойчивост чрез реформи и инвестиции, както и предотвратяване на прекомерен държавен дефицит. В регламента се предвижда, че Съветът и Комисията осъществяват многостранно наблюдение в рамките на европейския семестър в съответствие с целите и изискванията, определени в ДФЕС. Европейският семестър включва по-специално формулирането и наблюдението на изпълнението на специфичните за всяка държава препоръки. С регламента се насърчава също националната ангажираност с фискалната политика и се поставя по-силен акцент върху средносрочното планиране, наред с по-ефективно и по-съгласувано прилагане. Всяка държава членка трябва да представи на Съвета и на Комисията национален средносрочен фискално-структурен план, съдържащ нейните фискални ангажименти, както и ангажиментите за реформи и инвестиции, и обхващащ период от 4 или 5 години в зависимост от нормалната продължителност на националния законодателен цикъл. Планът за нетните разходи ([2]) в тези планове трябва да спазва изискванията на регламента, в това число изискванията дългът на сектор „Държавно управление“ да следва правдоподобно низходяща траектория до края на периода на корекция или да остане на разумни равнища под 60 % от брутния вътрешен продукт (БВП), а дефицитът на сектор „Държавно управление“ да бъде сведен и/или поддържан под референтната стойност по Договора от 3 % от БВП в средносрочен план. Когато държава членка поеме ангажимент да осъществи съответен набор от реформи и инвестиции в съответствие с критериите, определени в регламента, периодът на корекция може да бъде удължен с до три години.

([1]) ОВ L, 2024/1263, 30.4.2024 г., ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1263/oj.

([2]) Нетни разходи съгласно определението в член 2, точка 2 от Регламент (ЕС) 2024/1263: „нетни разходи“ означава публичните разходи след приспадане на: i) разходите за лихви; ii) дискреционните мерки по отношение на приходите; iii) разходите по програми на Съюза, изцяло покрити с приходи от фондове на Съюза; iv) националните разходи за съфинансиране на програми, финансирани от Съюза; v) цикличните елементи на разходите за обезщетения за безработица; и vi) еднократните и другите временни мерки.

(2) Регламент (ЕС) 2021/241 на Европейския парламент и на Съвета ([3]), с който бе създаден Механизмът за възстановяване и устойчивост („МВУ“), влезе в сила на 19 февруари 2021 г. По линия на МВУ се предоставя финансова подкрепа на държавите членки за осъществяването на реформи и инвестиции, даващи фискален стимул, финансиран от Съюза. В съответствие с приоритетите на европейския семестър за координация на икономическите политики МВУ стимулира икономическото и социалното възстановяване, като същевременно допринася за устойчиви реформи и инвестиции, по-специално за насърчаване на екологичния и цифровия преход и за укрепване на устойчивостта на икономиките на държавите членки. МВУ също така спомага за укрепването на публичните финанси и за стимулирането на растежа и създаването на работни места в средносрочен и дългосрочен план, за подобряването на териториалното сближаване в рамките на Съюза и за подкрепата на непрекъснатото прилагане на Европейския стълб на социалните права.

(3) Регламент (ЕС) 2023/435 на Европейския парламент и на Съвета ([4]) („Регламентът REPowerEU“), приет на 27 февруари 2023 г., има за цел постепенното премахване на зависимостта на Съюза от вноса на руски изкопаеми горива. Това помага за постигането на енергийна сигурност и диверсификация на енергийните доставки на Съюза, като същевременно увеличава използването на възобновяеми енергийни източници, капацитета за съхранение на енергия и енергийната ефективност.

(4) На 14 май 2021 г. Литва представи на Комисията своя национален план за възстановяване и устойчивост в съответствие с член 18, параграф 1 от Регламент (ЕС) 2021/241. Съгласно член 19 от посочения регламент Комисията оцени целесъобразността, ефективността, ефикасността и съгласуваността на плана за възстановяване и устойчивост в съответствие с насоките за оценка в приложение V. На 28 юли 2021 г. Съветът прие своето решение за изпълнение за одобряване на оценката на плана за възстановяване и устойчивост на Литва ([5]), който бе изменен на 9 ноември 2023 г. съгласно член 18, параграф 2, за да се актуализира максималното финансово участие за безвъзмездна финансова подкрепа, както и за да се включи в него главата за REPowerEU ([6]). Отпускането на траншовете зависи от приемането на решение на Комисията, взето в съответствие с член 24, параграф 5, в което се посочва, че Литва е изпълнила задоволително съответните ключови етапи и цели, определени в решението за изпълнение на Съвета. За да бъде изпълнението задоволително, трябва да е запазено постигането на предходните ключови етапи и цели за същата реформа или инвестиция.

(5) На 8 юли 2025 г. по препоръка на Комисията Съветът прие препоръка, с която одобри националния средносрочен фискално-структурен план на Литва ([7]). Планът беше представен в съответствие с член 11 и член 36, параграф 1, буква а) от Регламент (ЕС) 2024/1263, като обхваща периода от 2025 г. до 2029 г. и представя фискална корекция, разпределена за четири години.

(6) На 26 ноември 2024 г. Комисията прие становище относно проекта на бюджетен план на Литва за 2025 г. Въз основа на Регламент (ЕС) № 1176/2011 на Европейския парламент и на Съвета ([8]) на същата дата Комисията прие Доклада за механизма за предупреждение за 2025 г., в който Литва не беше посочена като една от държавите членки, за които ще е необходимо да се извърши задълбочен преглед. Комисията прие и препоръка за препоръка на Съвета относно икономическата политика на еврозоната, както и предложение за съвместния доклад за заетостта за 2025 г., в който се анализира прилагането на насоките за заетостта и принципите на Европейския стълб на социалните права. Съветът прие препоръката относно икономическата политика на еврозоната ([9]) на 13 май 2025 г., а съвместния доклад за заетостта на 10 март 2025 г.

([3]) Регламент (ЕС) 2021/241 на Европейския парламент и на Съвета от 12 февруари 2021 г. за създаване на Механизъм за възстановяване и устойчивост (ОВ L 57, 18.2.2021 г., стр. 17, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/241/oj).

([4]) Регламент (ЕС) 2023/435 на Европейския парламент и на Съвета от 27 февруари 2023 г. за изменение на Регламент (ЕС) 2021/241 във връзка с главите за REPowerEU в плановете за възстановяване и устойчивост и за изменение на регламенти (ЕС) № 1303/2013, (ЕС) 2021/1060 и (ЕС) 2021/1755 и Директива 2003/87/ЕО (ОВ L 63, 28.2.2023 г., стр. 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2023/435/oj).

([5]) Решение за изпълнение от 28 юли 2021 г. на Съвета за одобряване на оценката на плана за възстановяване и устойчивост на Литва (ST 10477/2021).

([6]) Решение за изпълнение на Съвета от 23 ноември 2023 г. за изменение на Решение за изпълнение от 28 юли 2021 г. за одобряване на оценката на плана за възстановяване и устойчивост на Литва (ST 14637/2023).

([7]) Препоръка на Съвета от 8 юли 2025 г. за одобряване на националния средносрочен фискално-структурен план на Литва (ОВ C, C/2025/3959, 20.8.2025 г., ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/3959/oj).

([8]) Регламент (ЕС) № 1176/2011 на Европейския парламент и на Съвета от 16 ноември 2011 г. относно предотвратяването и коригирането на макроикономическите дисбаланси (ОВ L 306, 23.11.2011 г., стр. 25).

([9]) Препоръка на Съвета от 13 май 2025 г. относно икономическата политика на еврозоната (ОВ C, C/2025/2782, 22.5.2025 г., ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/2782/oj).

(7) На 29 януари 2025 г. Комисията публикува компас за конкурентоспособността – стратегическа рамка, която има за цел да повиши глобалната конкурентоспособност на ЕС през следващите пет години. В него се определят трите преобразяващи императива на устойчивия икономически растеж: i) иновации; ii) декарбонизация и конкурентоспособност; и iii) сигурност. За да се преодолее изоставането в областта на иновациите, ЕС се стреми да насърчава промишлените иновации, да подкрепя растежа на стартиращите предприятия чрез инициативи като стратегията на ЕС за подкрепа на стартиращите и разрастващите се предприятия и да насърчава въвеждането на модерни технологии като изкуствения интелект и квантовите изчислителни технологии. В стремежа си към по-екологична икономика Комисията изготви всеобхватен план за действие за енергия на достъпни цени и пакт за чиста промишленост, гарантиращи, че преходът към чиста енергия продължава да бъде разходно ефективен и благоприятен за конкурентоспособността, особено за енергоемките сектори, и е двигател на растеж. За да се намалят прекомерните зависимости и да се повиши сигурността, Съюзът е поел ангажимент за укрепване на световните търговски партньорства, диверсифициране на веригите на доставки и осигуряване на достъп до суровини от критично значение и чисти енергийни източници. Тези приоритети са подкрепени от хоризонтални способстващи фактори, а именно опростяването на нормативната уредба, задълбочаването на единния пазар, финансирането на конкурентоспособността, както и изграждането на съюз на спестяванията и инвестициите, насърчаването на уменията и качествените работни места и по-добрата координация на политиките на ЕС. Компасът за конкурентоспособността е хармонизиран с европейския семестър и гарантира, че икономическите политики на държавите членки са съобразени със стратегическите цели на Комисията, като се създава единен подход към икономическото управление, насърчаващ устойчивия растеж, иновациите и устойчивостта в целия Съюз.

(8) През 2025 г. европейският семестър за координация на икономическите политики продължава да се развива успоредно с прилагането на МВУ. Пълното изпълнение на плановете за възстановяване и устойчивост продължава да е от съществено значение за изпълнението на приоритетите на политиката в рамките на европейския семестър, тъй като плановете спомагат за ефективното справяне с всички или значителна част от предизвикателствата, посочени в съответните специфични за всяка държава препоръки, отправени през последните години. Тези специфични за всяка държава препоръки продължават да бъдат еднакво актуални и за оценката на изменените планове за възстановяване и устойчивост в съответствие с член 21 от Регламент (ЕС) 2021/241.

(9) Специфичните за всяка държава препоръки за 2025 г. обхващат ключовите предизвикателства на икономическата политика, които не са отразени в достатъчна степен в мерките, включени в плановете за възстановяване и устойчивост, като се вземат предвид съответните предизвикателства, установени в специфичните за всяка държава препоръки за периода 2019 – 2024 г.

(10) На 4 юни 2025 г. Комисията публикува доклада за Литва за 2025 г. В него беше оценен напредъкът на Литва в изпълнението на съответните специфични за нея препоръки и беше направен преглед на изпълнението от страна на Литва на плана за възстановяване и устойчивост. Въз основа на този анализ в доклада за страната бяха посочени най-неотложните предизвикателства, пред които е изправена Литва. В него бяха оценени също напредъкът на Литва при прилагането на Европейския стълб на социалните права и постигането на водещите цели на Съюза за 2030 г. в областта на заетостта, уменията и намаляването на бедността и социалното изключване, както и напредъкът в постигането на целите на Обединените нации за устойчиво развитие.

Оценка на годишния доклад за напредъка

(11) На 8 юли 2025 г. Съветът препоръча следните максимални темпове на растеж на нетните разходи за Литва: 6,1 % през 2025 г., 5,2 % през 2026 г., 4,8 % през 2027 г., 4,5 % през 2028 г. и 4,3 % през 2029 г., което съответства на максималните кумулативни темпове на растеж, изчислени спрямо 2024 г., от 6,1 % през 2025 г., 11,6 % през 2026 г., 17,0 % през 2027 г., 22,3 % през 2028 г. и 27,5 % през 2029 г. На 30 април 2025 г. Литва представи също своя годишен доклад за напредъка ([10]) по съответните данни и прогнози за фискалния резултат и изпълнението на реформите и инвестициите в отговор на основните предизвикателства, посочени в специфичните за държавата препоръки в рамките на европейския семестър. Годишният доклад за напредъка отразява също така шестмесечното докладване на Литва относно напредъка, постигнат при изпълнението на плана за възстановяване и устойчивост на страната, в съответствие с член 27 от Регламент (ЕС) 2021/241.

(12) Агресивната война на Русия срещу Украйна и последиците от нея представляват екзистенциално предизвикателство за Европейския съюз. Комисията препоръча да се задейства по координиран начин националната клауза за дерогация от Пакта за стабилност и растеж, за да се подкрепят усилията на ЕС за постигане на бързо и значително увеличение на разходите за отбрана. Това предложение беше приветствано от Европейския съвет на 6 март 2025 г. След искането на Литва от 2 май 2025 г., на 8 юли 2025 г. Съветът, по препоръка на Комисията, прие препоръка, с която се допуска Литва да се отклони от препоръчаните максимални темпове на растеж на нетните разходи и да ги надхвърли ([11]).

([10]) Годишните доклади за напредъка за 2025 г. са на разположение на адрес: https://economy-finance.ec.europa.eu/economic-and-fiscal-governance/stability-and-growth-pact/preventive-arm/annual-progress-reports_en.

([11]) Препоръка на Съвета от 8 юли 2025 г., с която се допуска Литва да се отклони от максималните темпове на растеж на нетните разходи, заложени от Съвета, съгласно Регламент (ЕС) 2024/1263 (Задействане на националната клауза за дерогация) (ОВ C, C/2025/3969, 20.8.2025 г., ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/3969/oj).

(13) Въз основа на данните, потвърдени от Евростат ([12]), дефицитът на сектор „Държавно управление“ на Литва се е увеличил от 0,7 % от БВП през 2023 г. на 1,3 % през 2024 г., а дългът на сектор „Държавно управление“ се е увеличил от 37,3 % от БВП в края на 2023 г. на 38,2 % в края на 2024 г. Според изчисленията на Комисията тези тенденции съответстват на темп на нарастване на нетните разходи от 10,7 % през 2024 г. В годишния доклад за напредъка Литва оценява нарастването на нетните разходи през 2024 г. на 10,5 %. Въз основа на оценките на Комисията фискалната позиция ([13]), която включва разходи, финансирани както на национално равнище, така и на равнище ЕС, е била експанзионистична, с 1,6 % от БВП през 2024 г.

(14) Съгласно годишния доклад за напредъка макроикономическият сценарий, на който се основават бюджетните прогнози на Литва, предвижда реален растеж на БВП от 2,8 % през 2025 г. и 1,5 % през 2026 г., а ХИПЦ-инфлацията се очаква да бъде 3,3 % през 2025 г. и 2,4 % през 2026 г. В прогнозата на Комисията от пролетта на 2025 г. се предвижда реалният БВП да нарасне с 2,8 % през 2025 г. и с 3,1 % през 2026 г., а инфлацията по ХИПЦ да бъде 2,6 % през 2025 г. и 1,2 % през 2026 г.

(15) В годишния доклад за напредъка се очаква дефицитът на сектор „Държавно управление“ да се увеличи до 2,8 % от БВП през 2025 г., а съотношението на дълга на сектор „Държавно управление“ към БВП се очаква да се увеличи до 42,4 % до края на 2025 г. Тези тенденции съответстват на ръст на нетните разходи от 9,9 % през 2025 г. В прогнозата на Комисията от пролетта на 2025 г. се предвижда дефицит на сектор „Държавно управление“ от 2,3 % от БВП за 2025 г. Увеличението на дефицита през 2025 г. отразява главно увеличаването на държавните разходи за социални обезщетения, публични инвестиции, междинно потребление, възнаграждения на заетите лица и разходите за лихви. Според изчисленията на Комисията тези тенденции съответстват на нарастване на нетните разходи от 9,0 % през 2025 г. Тези по-ниски прогнози за растежа на нетните разходи в сравнение с годишния доклад за напредъка и разликата между прогнозирания от Комисията и Литва баланс на сектор „Държавно управление“ се дължат на по-ниските прогнози за разходите на сектор „Държавно управление“ за междинно потребление и инвестиции в пролетната прогноза на Комисията за 2025 г. Въз основа на оценките на Комисията фискалната позиция, която включва разходи, финансирани както на национално равнище, така и на равнище ЕС, се предвижда да бъде експанзионистична – с 1,7 % от БВП през 2025 г. В прогнозата на Комисията от пролетта на 2025 г. се очаква съотношението на сектор „Държавно управление“ към БВП да нарасне до 41,2 % до края на 2025 г. Увеличението на съотношението на дълга към БВП през 2025 г. отразява главно въздействието на бюджетния дефицит, както и на корекциите наличности — потоци.

(16) Според прогнозата на Комисията от пролетта на 2025 г. разходите на сектор „Държавно управление“ в размер на 1,2 % от БВП се очаква да бъдат финансирани с безвъзмездна подкрепа („безвъзмездни средства“) от Механизма за възстановяване и устойчивост през 2025 г. в сравнение с 0,5 % от БВП през 2024 г. Разходите, финансирани с безвъзмездна подкрепа от Механизма за възстановяване и устойчивост, дават възможност за висококачествени инвестиции и реформи за повишаване на производителността без пряко въздействие върху салдото и дълга на сектор „Държавно управление“ на Литва.

(17) Разходите за отбрана на сектор „Държавно управление“ в Литва бяха 1,8 % от БВП през 2021 г., 2,1 % през 2022 г. и 2,5 % през 2023 г. ([14]) Според прогнозата на Комисията от пролетта на 2025 г. се предвижда разходите за отбрана да бъдат 2,8 % от БВП през 2024 г. и 3,2 % от БВП през 2025 г. Това съответства на увеличение с 1,4 процентни пункта от БВП в сравнение с 2021 г. Литва оценява разходите за отбрана на 2,8 % от БВП през 2024 г. и на 3,3 % от БВП през 2025 г. Периодът, през който се активира националната клауза за дерогация (2025—2028 г.), дава възможност на Литва да преразгледа приоритетите си по отношение на държавните разходи или да увеличи държавните приходи, така че трайно по-високите разходи за отбрана да не застрашат фискалната устойчивост в средносрочен план.

(18) Според прогнозата на Комисията от пролетта на 2025 г. нетните разходи в Литва се очаква да нараснат с 9,0 % през 2025 г. Въз основа на прогнозата на Комисията от пролетта на 2025 г. растежът на нетните разходи на Литва през 2025 г. се очаква да бъде над препоръчителния максимален темп на растеж, което съответства на отклонение ([15]) от 1,0 % от БВП през 2025 г. Прогнозираното отклонение обаче е в рамките на гъвкавостта на националната клауза за дерогация въз основа на настоящите прогнози за разходите за отбрана.

([12]) Евростат, Euro Indicators, 22.4.2025 г.

([13]) Фискалната позиция се определя като мярка за годишната промяна в основната бюджетна позиция на сектор „Държавно управление“. Нейната цел е да бъде оценен икономическият импулс, даден от фискалните политики – както тези, които са финансирани на национално равнище, така и тези, които се финансират от бюджета на ЕС. Фискалната позиция се измерва като разликата между: i) средносрочния потенциален растеж и ii) промяната в първичните разходи без дискреционните мерки по отношение на приходите, включително разходите, финансирани с безвъзмездна подкрепа (безвъзмездни средства) от Механизма за възстановяване и устойчивост и други фондове на Съюза.

([14]) Евростат, държавни разходи по класификация на функциите на държавното управление (КОФОГ). Поради методологични различия между определенията на КОФОГ и НАТО разходите, основани на определението на КОФОГ, може да се различават от разходите, основани на определението на НАТО.

([15]) От 2026 г. тези стойности ще се появяват в контролния общ баланс, установен в член 22 от Регламент (ЕС) 2024/1263.

(19) Годишният доклад за напредъка не включва бюджетни прогнози за периода след 2025 г. Въз основа на мерките на политиката, известни към крайната дата на изготвяне на прогнозата, в прогнозата на Комисията от пролетта на 2025 г. се предвижда бюджетен дефицит, възлизащ на 2,3 % от БВП през 2026 г. Тези тенденции съответстват на ръст на нетните разходи от 5,8 % през 2026 г. Въз основа на оценките на Комисията фискалната позиция, която включва разходи, финансирани както на национално равнище, така и на равнище ЕС, се очаква да бъде неутрална през 2026 г. Комисията предвижда съотношението на дълга на сектор „Държавно управление“ към БВП да нарасне до 43,9 % до края на 2026 г. Увеличението на съотношението на дълга към БВП през 2026 г. отразява главно отрицателното салдо на сектор „Държавно управление“, както и корекциите наличности — потоци.

Основни предизвикателства пред политиката

(20) Държавните разходи за обществени услуги и социална закрила в Литва остават сред най-ниските в ЕС, което ограничава навременния и равен достъп до здравеопазване, социална закрила и висококачествени услуги на публичната администрация. През 2023 г. разходите за социална закрила са били 14,0 % от БВП, което е с малко над пет процентни пункта по-ниско от средното за ЕС равнище от 19,2 % през 2023 г. Освен това ефикасността на разходите за социална закрила, по-специално за политиките в областта на болестите и увреждания, изглежда ограничена. През 2023 г. Литва е отделила 3,7 % от БВП за плащания и мерки, свързани с болести и увреждания, което е четвъртият най-висок процент в ЕС. Въпреки сходния дял на хората с увреждания (27,4 % от общото население на Литва през 2023 г. спрямо 26,8 % в ЕС въз основа на Глобалния инструмент за измерване на ограничена активност, GALI) Литва е на трето място в ЕС по риск от бедност сред хората с увреждания през 2023 г. Друга област на политика, страдаща от критичен недостиг на финансиране, е здравеопазването, което получава шестото най-ниско финансиране от сектор „Държавно управление“ в ЕС, възлизащо на 5,3 % от БВП в сравнение със средното за ЕС равнище от 7,4 % през 2023 г. Недостатъчните финансови ресурси за здравеопазване водят до високи равнища на неудовлетворени потребности на пациентите и по-специално на групите с ниски доходи, до това да се разчита в голяма степен на преките плащания от страна на пациентите и до невъзможност да се предложат конкурентни заплати и условия на здравните специалисти. Общофункционалното управление на държавата (като общите административни услуги на държавно и общинско равнище) също страда от недостиг на финансиране, като през 2023 г. получава третото най-ниско ниво на финансиране в ЕС (3,4 % от БВП, в сравнение със средното за ЕС от 5,9 %).

(21) В съответствие с член 19, параграф 3, буква б) от Регламент (ЕС) 2021/241 и критерий 2.2 от приложение V към него планът за възстановяване и устойчивост включва широк набор от взаимно подсилващи се реформи и инвестиции, които трябва да бъдат изпълнени до 2026 г. Очаква се те да спомогнат за ефективното справяне с всички или със значителна част от предизвикателствата, посочени в съответните специфични за държавата препоръки. В този кратък срок приключването на ефективното изпълнение на плана за възстановяване и устойчивост, включително главата за REPowerEU, е от съществено значение за повишаване на дългосрочната конкурентоспособност на Литва през екологичния и цифровия преход, като същевременно се гарантира социална справедливост. В съобщението на Комисията „NextGenerationEU – Пътят към 2026 г.“, прието на 4 юни 2025 г., се изяснява приложимият график за приключването на Механизма и се предоставят насоки на държавите членки за постигането на максимална ефективност на изпълнението до 31 август 2026 г., включително относно начините за по-нататъшно рационализиране на техните ПВУ, излагат се основните варианти, които да бъдат взети предвид при преразглеждането им, и се подчертава значението на внимателното съвместно планиране при подаването на последните искания за плащане през 2026 г. Литва вече е постигнала напредък по изпълнението на реформите и инвестициите в плана си за възстановяване и устойчивост. За да бъдат изпълнени ангажиментите по плана за възстановяване и устойчивост до август 2026 г., от съществено значение е Литва е да продължи изпълнението на реформите и инвестициите чрез преодоляване на съответните предизвикателства, като например ограниченото сътрудничество между националните, регионалните и местните органи. Систематичното участие на местните и регионалните органи, социалните партньори, гражданското общество и други съответни заинтересовани страни продължава да бъде от съществено значение, за да се гарантира широка ангажираност за успешното изпълнение на плана за възстановяване и устойчивост.

(22) Изпълнението на програмите в областта на политиката на сближаване, които включват подкрепа от Европейския фонд за регионално развитие (ЕФРР), Фонда за справедлив преход (ФСП), Европейския социален фонд плюс (ЕСФ+) и Кохезионния фонд (КФ), се ускори в Литва. Важно е да продължат усилията, за да се гарантира бързото изпълнение на тези програми, като същевременно се увеличи максимално тяхното въздействие на място. Литва вече предприема действия в рамките на програмите си по политиката на сближаване, за да повиши конкурентоспособността и растежа, като същевременно засилва социалното сближаване. В същото време Литва продължава да се сблъсква с предизвикателства, включително такива, свързани с повишаване на конкурентоспособността, икономическата и социалната устойчивост и борбата с регионалните различия, справянето с бедността и социалното изключване, подобряването на здравеопазването, интегрирането на пазара на труда на групите в неравностойно положение, както и предлагането на умения, особено предвид местоположението ѝ на източната граница на Съюза. Като част от междинния преглед на средствата от политиката на сближаване, в съответствие с член 18 от Регламент (ЕС) 2021/1060 от Литва се изисква да направи преглед на всяка програма, като вземе предвид, наред с другото, предизвикателствата, посочени в специфичните за държавата препоръки за 2024 г. С предложенията на Комисията, приети на 1 април

2025 г. ([16]), срокът за представяне на оценка – за всяка програма – на резултатите от междинния преглед се удължава за след 31 март 2025 г. В тях също така се предоставят възможности за гъвкавост, за да се ускори изпълнението на програмите, както и стимули за държавите членки да разпределят ресурси по линия на политиката на сближаване за пет стратегически приоритетни области на Съюза, а именно конкурентоспособността в областта на стратегическите технологии, отбраната, жилищното настаняване, устойчивостта на водните ресурси и енергийния преход, както и за инвестиции в умения в приоритетни сектори, като същевременно се запазва акцентът върху лицата в най-уязвимо положение в програмите по линия на ЕСФ+.

(23) Платформата за стратегически технологии за Европа (STEP) предоставя възможност за инвестиране в ключов стратегически приоритет на ЕС, като се укрепва конкурентоспособността на ЕС. Средствата по STEP се насочват чрез 11 съществуващи фонда на ЕС. Държавите членки могат също така да допринесат за програмата InvestEU в подкрепа на инвестициите в приоритетни области. Литва би могла да използва оптимално тези инициативи в подкрепа на разработването или производството на технологии от критично значение, включително чисти технологии с ефективно използване на ресурсите.

(24) Освен икономическите и социалните предизвикателства, които се разглеждат в плана за възстановяване и устойчивост и други фондове на ЕС, Литва следва да предприеме ефективни мерки срещу оставащите предизвикателства, свързани с подобряването на достъпа до финансиране за малките и средните предприятия (МСП), стимулирането на регионалното развитие, повишаването на енергийната ефективност и използването на енергия от възобновяеми източници, укрепването на системите за социална закрила и здравеопазване, както и преодоляването на неравенствата в образованието и уменията, необходими на пазара на труда.

(25) Икономическият растеж на Литва е ограничен от рестриктивните условия за отпускане на кредити и ограниченото използване на външно финансиране, като към тези негативни ефекти допринасят и повишените геополитически рискове в региона. Банковият сектор в Литва е силно концентриран, лихвените проценти по кредитите са високи, а изискванията за обезпечение — строги. Към 2024 г. 13,7 % от фирмите продължават да изпитват финансови затруднения, което се отразява в ниското съотношение на банковите кредити към БВП от 33,5 % в сравнение със средното за ЕС от 74,5 %. Освен това литовските капиталови пазари все още са слабо развити и се характеризират с ограничена дълбочина, активност и ликвидност. Към края на 2024 г. пазарната капитализация е 5,9 % от БВП, което е значително под средната стойност за ЕС от 69,3 %, като по отношение на външното си финансиране, което и без това е ограничено, предприятията продължават да разчитат на банково посредничество, вместо да привличат финансиране чрез емитиране на акции и облигации. Тази зависимост от традиционното банкиране ограничава инвестиционните възможности и намалява интереса на инвеститорите. Въпреки някои обещаващи резултати в сектора на рисковия капитал, където през 2023 г. стартиращите предприятия са набрали 292 милиона евро, частните капиталови инвестиции остават под стандартите на ЕС.

(26) Планираните промени в пенсионната схема от втория стълб повишават рисковете, свързани с по-нататъшното развитие на литовските капиталови пазари. Министерството на социалната сигурност и труда на Литва представи предложение за премахване на автоматичното включване на участниците в пенсионната схема от втория стълб, като по този начин се преминава към модел на „опция за включване“ и се предоставят широкообхватни възможности за оттегляне при по-свободни условия. Понастоящем литовските фондове от втория стълб са натрупали спестявания за около 9,1 милиарда евро (11,6 % от БВП), от които около 1 милиард евро са инвестирани на националния пазар. Моделът на доброволно участие, съчетан с други политически мерки, вероятно ще доведе до намаляване на нивото на спестяванията в Литва, което би могло да подкопае развитието на капиталовите пазари и да затрудни достъпа до финансиране.

(27) Литва отбелязва ниски нива на иновационна дейност и изостава от средното за ЕС равнище по различни показатели за научни изследвания и иновации. Интензитетът на НИРД в Литва (около 1 % от БВП) е значително под средния за ЕС (2,25 %), което се дължи главно на ниските инвестиции на предприятията в НИРД, които през 2023 г. са спаднали до 0,44 % от БВП, което е три пъти по-ниско от средното за ЕС. По същия начин броят на заявките за патенти все още е три пъти по-нисък от средния за ЕС. Стимулите за НИРД в Литва, включително данъчни облекчения и намалени ставки, са имали ограничено въздействие, като използването им сред МСП е ниско. По-специално, малките и новосъздадените предприятия често не са достатъчно рентабилни, за да се възползват от стимулите, или предпочитат да избегнат административната тежест, свързана с кандидатстването и получаването на право за тях. Необходимо е да се преразгледат и рационализират стимулите, за да станат тези стимули по-привлекателни и достъпни за МСП, с цел да се подкрепят частните инвестиции в НИРД.

(28) През последното десетилетие делът на съвместните публикации на публичния и частния сектор в областта на науката в Литва остава един от най-ниските в ЕС, което показва слаби връзки между науката и бизнеса. Важен фактор е фрагментираната научна база на Литва, като изследователските дейности са разпръснати в различни университети и много малки колежи, които често не разполагат с капацитет да участват в бизнес проекти. Макар че в момента се провежда реорганизация на колежите, няма финансови стимули за университетите да се сливат и да обединяват ресурси с цел засилване на сътрудничеството в научноизследователската дейност. Такива стимули следва да бъдат осигурени, за да се оптимизира университетската мрежа и да се постигне достатъчно ниво на високи научни постижения, което от своя страна ще улесни сътрудничеството между науката и бизнеса.

([16]) Предложение за РЕГЛАМЕНТ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ И НА СЪВЕТА за изменение на регламенти (ЕС) 2021/1058 и (ЕС) 2021/1056 по отношение на специални мерки за справяне със стратегически предизвикателства в контекста на междинния преглед – COM(2025) 123 final.

(29) Записванията във форми на образование след завършено средно образование, особено в области като инженерни науки и промишлено производство, са намалели значително през последните няколко години, което води до увеличаване на разликите в уменията. Литовското правителство предприе мерки за справяне с този проблем, но несъответствието между търсените и предлаганите умения продължава да е налице, като 76 % от предприятията посочват липсата на подходящо квалифициран персонал като пречка за дългосрочните инвестиции.

(30) В Литва продължават да съществуват регионални различия, изострени от тенденциите на различия в производителността на труда. Между 2014 и 2024 г. производителността нарасна с около 20 % във Вилнюс и други големи градски райони, но само с 7 % в по-отдалечените окръзи, което увеличи разликите в БВП на глава от населението, иновациите и заетостта на висококвалифицирани работници. Високотехнологичният сектор съставлява 10 % от общата заетост във Вилнюс, в сравнение с едва 2,7 % в другите части на страната. Градските райони привличат висококвалифицирана работна сила и инвестиции с висока добавена стойност, докато останалата част от страната остава населена предимно с микропредприятия в сектори с ниска производителност, което ограничава разпространението на вторични ефекти на производителността и местните данъчни приходи, като по този начин затруднява отдалечените общини да предоставят качествени здравни грижи, образование и други публични услуги по ефикасен начин. Литва има потенциал да подобри регионалната свързаност, да привлече инвестиции и да укрепи сътрудничеството между общините. Целевите индустриални зони, конкурентните стимули и специализираните програми за обучение доказано привличат чуждестранни инвестиции и създават качествени работни места. Преразглеждането на правната и институционалната рамка за сътрудничество между общините и изясняването на регионалните стратегии — с по-силно сътрудничество между общините, централното правителство, доставчиците на образование и бизнеса — би спомогнало за модернизиране на регионалната икономическа база, привличане на стратегически инвеститори и подобряване на предоставянето на обществени услуги в регионите.

(31) Литва остава зависима от вноса на енергия, въпреки значителното увеличение на производството на енергия от възобновяеми източници. През 2023 г. зависимостта ѝ от вноса на изкопаеми горива възлизаше на 68 %, което е над средното за ЕС от 58,3 %, въпреки подобренията през последните години. По отношение на електроенергията, налична за крайно потребление, нетният внос е съставлявал 62,4 % през 2023 г., което е вторият най-висок дял в ЕС. В същото време, през 2024 г. страната добави нови производствени мощности за 1 724 MW (+ 59,6 %), главно благодарение на слънчевата (+93 %) и вятърната (+42 %) енергия. В резултат на това електроенергийната мрежа трябва да се адаптира бързо, за да може да поеме новите връзки. Макар Литва да е постигнала напредък в опростяването на процедурите за издаване на разрешения, изграждането на нова инфраструктура на електропреносната мрежа, необходима за разширяване на капацитета на мрежата и улесняване на достъпа, все още отнема значително повече време, отколкото разработването на нови производствени мощности или капацитети на потреблението.

(32) Три четвърти от сградния фонд на Литва е построен преди 1992 г., което води до ниска енергийна ефективност и високо потребление на енергия, дължащо се предимно на нуждите от отопление и охлаждане, които съставляват 80 % от общото потребление на енергия. Въпреки значителните усилия през последните години, включително енергийно ефективни ремонти и подкрепа от бюджета за намаляване на енергийните разходи на домакинствата, енергийната бедност в Литва все още е сред най-високите в ЕС, като 18 % от домакинствата не можеха да поддържат адекватна температура в домовете си през 2024 г., което е почти двойно повече от средното за ЕС от 9,2 %. Следователно Литва има възможност да подобри енергийната ефективност на жилищата, което би могло да намали първичното потребление на енергия и енергийната бедност. Наскоро Литва предприе мерки за намаляване на акцизните облекчения за изкопаемите горива, увеличаване на акцизите върху газьола, въглищата, кокса и лигнита, въвеждане на акцизи върху торфа за отопление и включване на компонент за въглероден диоксид в ставките на акциза върху енергийните продукти. При все това Литва регистрира значителни субсидии за изкопаеми горива без планирано постепенно прекратяване преди 2030 г. По-специално субсидиите за изкопаеми горива, които не са насочени по целенасочен начин нито към енергийната бедност, нито към истинските опасения за енергийната сигурност, възпрепятстват електрификацията и не са от решаващо значение за конкурентоспособността на промишлеността, биха могли да се считат за приоритет за постепенно премахване. В Литва субсидиите за изкопаеми горива, като например намаленият акциз върху природния газ, използван за отопление от предприятия и домакинства, и намалената ставка на данъка върху добавената стойност за отопление на жилищни помещения, са икономически неефикасни, затвърждават зависимостта от изкопаеми горива и възпрепятстват електрификацията в жилищния сектор.

(33) Литва е изправена пред продължаващи предизвикателства в прехода си към кръгова икономика. През 2023 г. процентът на кръгово използване на материалите е бил едва 3,9 % — три пъти по-нисък от средния за ЕС от 11,8 % и сред петте най-ниски равнища в ЕС. Макар Литва да е силно зависима от вноса на суровини, източниците им са относително разнообразни. Въпреки това материалният отпечатък на страната, който възлиза на 22,7 тона на човек, е значително по-висок от средния за ЕС от 14 тона на човек, а промишленото производство на страната отделя с около една трета повече парникови газове от средното за ЕС (360 g/EUR в сравнение с 270 g/EUR в CO_2 еквивалент), въпреки забележителния напредък през последното десетилетие. Това обосновава необходимостта от преход към по-ефективно използване на ресурсите и кръгова икономика.

(34) Старият и замърсяващ автомобилен парк на Литва остава основен фактор за високите емисии на парникови газове и възпрепятства постигането на целите за намаляване на замърсяването на въздуха. През 2023 г. 77,1 % от леките автомобили са на възраст над 10 години, което прави автомобилния парк един от най-старите в ЕС. В същото време само 8,2 % от новорегистрираните превозни средства през 2023 г. са били задвижвани с батерии, в сравнение със средната стойност за ЕС от 14,5 %, което показва бавен преход към транспорт с нулеви-емисии. Литва също така има едни от най-ниските данъци върху транспорта, използващ изкопаеми горива, в ЕС, и е сред малкото страни без годишен данък върху замърсяването от автомобили. Липсата на такъв данък, в съчетание с бавно развиващата се инфраструктура за обществено зареждане, отслабва стимулите за преминаване към по-устойчив транспорт с ниски емисии. Междувременно обществеият транспорт остава слабо координиран и непривлекателен както за доставчиците, така и за пътниците, като отбелязва най-ниското ниво на използване в ЕС; през 2022 г. 92,9 % от пътническите пътувания са били с автомобил. Общините са оставени до голяма степен да разработват свои собствени транспортни системи, което води до неравномерно развитие и липса на междуобщинска и интермодална свързаност, планиране на пътувания и други основни услуги за пътниците.

(35) Здравната система в Литва се характеризира с висока степен смъртност от лечими и предотвратими заболявания, както и очаквана продължителност на живота при раждане, която е под средната за ЕС. Резултатите в областта на здравеопазването в страната се характеризират също с по-висока смъртност в трудоспособна възраст от средната за ЕС, а значителна част от населението се сблъсква с трудности при достъпа до качествени медицински услуги. Това е свързано с ограничения обхват на превантивните и първични здравни услуги. В сравнение с други страни от ЕС, Литва има по-нисък дял на публичните разходи за здравеопазване, което води до непропорционална финансова тежест за гражданите, които покриват значителна част от разходите за здравеопазване чрез преки плащания, което засилва социално-икономическите различия в здравните резултати. Освен това здравната система в страната е засегната от недостиг на здравни работници, особено в селските райони, където наличието на „медицински пустини“ и застаряването на медицинските сестри оказват влияние върху предоставянето на здравни услуги. Литва би могла да се възползва от: i) мерки за привличане на повече здравни работници с цел увеличаване на наличието им; ii) инвестиции за подобряване на достъпа до първична и профилактична медицинска помощ.

(36) Системата на общото образование в Литва е изправена пред постоянни предизвикателства, включително различия в успеха на учениците между градските и селските райони. Недостигът на учители, изострен от застаряването на работната сила, пречи на качеството и ефективността на образованието. Към 2022 г. близо 40 % от учителите в общото образование са на възраст 55 години или повече, което представлява най-високият дял в ЕС. Привлекателността на учителската професия остава ниска също поради неадекватното възнаграждение и липсата на признаване на предишен опит. Подобряването на началните заплати и намаляването на разликите в образованието между градовете и селата би могло да спомогне за привличането и задържането на повече учители. В същото време, ниското съответствие на професионалното образование и обучение и висшето образование с нуждите на пазара на труда, както и фрагментирането в прогнозирането на уменията, допринасят за формирането на несъответствия между търсените и предлаганите умения на пазара на труда. В проучването на Европейската инвестиционна банка за инвестициите през 2024 г. 76 % от предприятията посочват липсата на квалифициран персонал като дългосрочна пречка пред инвестициите.

(37) Съществуването на трайна безработица, наред с недостиг на работна ръка в определени сектори, като здравеопазването, публичната администрация, транспорта и финансите, също сочи, че настоящата рамка за преквалификация и повишаване на квалификацията не функционира ефективно. Укрепването на участието на възрастни в учебни дейности, включително за безработни, нискоквалифицирани лица и други уязвими групи, е от съществено значение за преодоляване на несъответствията в уменията и недостига на работна ръка, а развитието на „зелени“ умения подкрепя прехода на Литва към зелена икономика. Освен това през 2023 г. по-малко от 5 % от регистрираните в службите по заетостта са участвали в държавни мерки за подпомагане при намиране на работа (активни мерки на политиката на пазара на труда). Този дял е нисък в Литва от години, което според докладите се дължи също на ограничения интерес от страна на безработните, особено на тези в неравностойно положение. По-доброто адаптиране на предлаганата подкрепа към индивидуалните нужди и други стимули за участие биха могли да увеличат дела на безработните, обхванати от активни политики на пазара на труда.

(38) Неравенството в доходите и бедността все още са високи в Литва. Брутният доход в Литва е сред най-неравномерно разпределените в ЕС, а ефективността на настоящата система на данъци и социални обезщетения за намаляване на неравенството в доходите и бедността е под средната за ЕС. В резултат на това неравенството в доходите след приспадането на данъците и обезщетенията през 2024 г. все още беше сред най-високите в ЕС, а повече от една пета от населението на Литва живееше под прага на риск от изпадане в бедност (РИБ). Уязвимите групи, като безработните, хората с увреждания и възрастните хора (над 65 години), са особено засегнати. Въпреки подобренията в адекватността на пенсиите, възрастните хора продължават да са изложени на значителен риск от бедност, като жените са особено засегнати. През 2024 г. разликата между половете по отношение на бедността сред възрастните хора е значителна, като равнището на РИБ е значително по-високо при жените в сравнение с мъжете. Хората с увреждания са изправени пред едно от най-високите равнища на РИБ (38,2 %; средна стойност за ЕС: 20,7 %), което отразява ниските им равнища на заетост, като разликата в заетостта на хората с увреждания в Литва е сред най-високите в ЕС. Ниската

адекватност на обезщетенията за инвалидност допълнително влошава положението. Социалното жилищно строителство също остава слабо развито, като хората чакат за социално жилище средно между пет и шест години. Преодоляването на тези предизвикателства би допринесло и за подпомагане на възходящата социална конвергенция в съответствие с анализа на Службите на Комисията на втория етап по държави въз основа на характеристиките на Рамката за социална конвергенция ([17]).

(39) С оглед на тясната взаимообвързаност между икономиките на държавите членки от еврозоната и колективния им принос за функционирането на Икономическия и паричен съюз, през 2025 г. Съветът препоръча на държавите членки от еврозоната да предприемат действия, включително чрез своите планове за възстановяване и устойчивост, за да изпълнят препоръката от 2025 г. относно икономическата политика на еврозоната. За Литва препоръки 2, 3, 4 и 6 спомагат за изпълнението на първата препоръка за еврозоната относно конкурентоспособността, а препоръки 3, 4, 5 и 6 спомагат за изпълнението на втората препоръка за еврозоната относно издръжливостта, а препоръки 1 и 5 спомагат за изпълнението на третата препоръка за еврозоната относно макроикономическата и финансовата стабилност, изложена в препоръката от 2025 г.

ПРЕПОРЪЧВА на Литва да предприеме през 2025 г. и 2026 г. следните действия:

1. Да укрепи общите разходи и готовността в областта на отбраната и сигурността, като същевременно гарантира устойчивост на дълга в съответствие със заключенията на Европейския съвет от 6 март 2025 г. Да се придържа към максималните темпове на растеж на нетните разходи, препоръчани от Съвета на 8 юли 2025 г., като същевременно използва разрешението съгласно националната клауза за дерогация за по-високи разходи за отбрана. Да предостави подходящо финансиране за здравеопазване, социална закрила и общи публични услуги. Да подобри спазването на данъчното законодателство и да разшири данъчната основа, за да включи източници, които са по-малко вредни за растежа.

2. С оглед на приложимите срокове за навременното приключване на реформите и инвестициите съгласно Регламент (ЕС) 2021/241, да ускори изпълнението на плана за възстановяване и устойчивост, включително на главата за REPowerEU. Да ускори изпълнението на програмите по политиката на сближаване (ЕФРР, ФСП, ЕСФ+, Кохезионния фонд), като се базира, когато е подходящо, на възможностите, предлагани от междинния преглед. Да използва оптимално инструментите на ЕС, включително възможностите, предоставени от програмата InvestEU и платформата за стратегически технологии за Европа, за да подобри конкурентоспособността.

3. Да подобри достъпа до финансиране за малките и средните предприятия, включително чрез стимулиране на конкуренцията във финансовите услуги и участието във финансовите пазари чрез улесняване на използването на спестяванията за инвестиции. Да улесни инвестициите в НИРД и да подкрепи капацитета за иновации, включително чрез преразглеждане и рационализиране на съществуващите данъчни стимули за НИРД, чрез укрепване на институционалния и структурния капацитет на институциите за висше образование и на изследователските институти, по-специално посредством подобряване на университетската мрежа за насърчаване на връзките между бизнеса и науката, и чрез стимулиране на записването във форми на образование след средното образование в областта на науките, технологиите, инженерството и математиката (НТИМ). Да преодолее регионалните различия чрез подобряване на правната и институционалната рамка за насърчаване на сътрудничеството между общините и развитието на местни клъстери с цел привличане на инвестиции в регионите и подобряване на предоставянето на публични услуги, включително координацията на маршрутите и видовете обществен транспорт.

4. Да намали още повече зависимостта от изкопаемите горива и вноса на енергия и да осигури достатъчен капацитет и достъп до електроенергийната мрежа с оглед поддържане на бързи темпове на разгръщане на възобновяемите енергийни източници. Да повиши енергийната ефективност на сградите с цел намаляване на енергийната бедност и продължаване на действията за постепенно премахване на нецелевите субсидии за изкопаеми горива, по-специално за отопление. Да повиши производителността на ресурсите с цел преминаване към кръгова икономика, като постави акцент върху ефективното използване на ресурсите и трансформацията и декарбонизацията на промишленото производство. Да увеличи използването на обществен и устойчив транспорт.

5. Да повиши устойчивостта на здравната система и да подобри здравните резултати чрез улесняване на достъпа до първична и превантивна медицинска помощ и увеличаване на броя на здравните работници. Да преодолее неравенството в доходите, бедността и социалното изключване чрез увеличаване на обхвата, адекватността и ефективността на системата за социална закрила, подобряване на структурата на данъчната система, подобряване на достъпа и качеството на социалното жилищно настаняване и увеличаване на адекватността на пенсиите за старост, като се запази устойчивостта на пенсионната система.

([17]) SWD (2025) 95 – Анализ на втория етап по държави на социалната конвергенция в съответствие с Рамката за социална конвергенция, 2025 г.

6. Да подобри качеството, справедливостта и ефективността на системата на общото образование, като обърне специално внимание на разликите в постиженията между градските и селските райони, и същевременно повиши привлекателността на учителската професия, за да се реши проблемът с постоянния недостиг и застаряването на работната сила. Да преодолее несъответствието между търсените и предлаганите умения чрез повишаване на адекватността на висшето образование спрямо нуждите на пазара на труда, насърчаване на придобиването на „зелени“ умения, подобряване на обучението за възрастни, включително за безработни, нискоквалифицирани лица и други уязвими групи, и увеличаване на обхвата на активните политики на пазара на труда, включително чрез по-добри стимули за участие.

Съставено в Брюксел на 8 юли 2025 година.

За Съвета

Председател

S. LOSE